

GINO BENZONI, "Cicala, Scipione (Çiğala - zâde Yusuf Sinan)", *Dizionario Biografico degli Italiani*, c. XXV (1981) s. 320-340. ve "Cicala, Visconte", aynı cilt, s. 340-346.

Bizim neslimizin Venedik tarihi araştırmacılarından olan müellif, Türk tarihinde çok özel bir yeri bulunan Çağalazâde Yusuf Sinan Paşa ile babası Visconte Cicala (okunuşu: Viskonte Çikala) hakkında, İtalya'da yayınlanmakta olan "İtalyanların Biyografik Sözlüğü" sayfalarında önemli bir inceleme kaleme almış bulunuyor. Gerek çağında ve gerek sonraki dönem tarihçileri tarafından çok eleştirilen Çağalazade hakkında kaynaklarımızda ve başlı eserlerde ne kadar çok malumat bulunduğu uzun zamandan beri bilinmekteydi. Merhum hocam Prof. T. Gökbilgin tarafından *İslâm Ansiklopedisi*, ve, gene sonsuzluğa göçmüş bulunan, Parry tarafından *Encyclopaedia of Islam* sütunlarında bu zat için epey sayfa ayrılması bir rastlantı değildir. Osmanlı sarayına küçük yaşta ayak bastuktan sonra çok muhteşem bir eğitimden geçen ve parlak bir kariyer yapan Çağalazade, devrin entrikaları üstüne çıkıp büyük makamlara oturmuş ve zamanı gelince ayrılmayı bildiği için çok güzel ve rahat bir şekilde ömrünün son yıllarını geçirmiştir. Oğulları da, kendisi gibi parlak bir devir geçirmemekle beraber, yüksek makamlara çıkarak önemli görevler üstlenmişlerdi. Bu zatın ne diye İtalya'da çıkan bir sözlük (ansiklopedi demememiz daha doğru olur) de yer aldığı merak konusu olabilir. Acaba son devir araştırmacılarının haklı olup, doğduğu toprakların menfaatine mi çalıştığı ve münasebetle mi mükâfatlandırıldığı akla gelebilir. Yazdığı her bir madde fevkalâde değerli ve bol miktarda kaynak kullanan Benzoni (halen üniversitede kadrolu profesör olarak görevlidir), bir çok Venedikli kişiyi kaleme alırken Türk tarihi sorunlarına nasıl aşına olduğunu göstermiş ise de, bu maddeyi de ele alırken bilimsel tarafsızlıktan uzak kalmamış, tarifi imkânsız bol malzmeden yararlanırken bizim kaynakları da gözden uzak tutmamıştır. En küçük hurufatla iki tam sayfayı dolduran kaynakça tarayanların başını döndürecek kadardır. En baş sırada muhakkak Venedik kaynakları yer almaktadır. Devrin İstanbul temsilcileri (Bailo'lar) devamlı şekilde Çağalazade hakkında bilgiler verdikleri gibi, memleketlerine dönüşte kaleme aldıkları sefaret-nâmelerinde de epey bilgiler vermektedirler. Devrin papaları bir gün tekrar hıristiyanlığı kabul eder de bize döner ümidini asla yitirmeyip hayaller kurdukları bu zat için, çok sonraları yapılacak hayalî araştırmalara malzeme bırakmışlardır. Bütün bu gelişmelerden uzak bir tarzda devletin her kademesinde ilerlemeyi uygun gören Çağalazade'nin belki hemen hatırlanacak parlak başarıları bulunmamakla beraber, devletine ihanet ettiğini belirliyecek hiç bir iz de yoktur. Bozukluklar ve bozgunlar devletin sağlam yapısı içinde kısa zamanda giderilmekte Çağaloğlunun da içinde bulunduğu kötü koşullar kısa bir süre sonra telafi edilebilmektedir. Bu gibi yeni koşulları kendisine hazırlayan devlet adamı çok azdır. İkbal ile azilleri bir arada görüp, sonradan küsmeyip daha ileri çıkan kaç devlet adamı vardır? Çok büyük kargaşalığa yol açıp, kellesini bile teslim edenlerin sayısının çokluğunu

gördükten sonra bir kenara çekilmesini bilenlerin varlığını görmek pek az tarihçiye nasip olmuştur. Dostundan çok düşmanı bulunan devlet adamları arasında karşılarını en iyi susturanlardan birisi olan bu Messina'lı dönmenin babası hakkında da uzun bir bölüm kaleme alan Benzoni, Türk gemilerine karşı yaptığı girişimleri ve en sonunda 1561 yılında İstanbul'a getirilip Yedi Kule zindanlarına atıldıktan sonra Venedikliler ve Fransızlar tarafından nasıl bir ilgisizlikle karşılandığını Cenova temsilcisinin bile yanına uğramaya tenezzül etmeden yanından kaçtığına işaret ettikten sonra 12 Aralık 1564 yılında burada öldüğünü ve cenazesinin özel bir izin sonunda kaldırıldığını bildirir. Çağalazadenin parlak kariyeri hakkında kaynaklardan epey bilgiler veren ve Akdeniz tarihine katkıda bulunan kişilerin oynadıkları çok boyutlu rollerin incelenmesinin ne büyük çabalar gerektirdiğine işaret eden bu makale, Baffo maddesinden sonra (F. Babinger tarafından kaleme alınmıştı) Türk tarihini doğrudan ilgilendiren ikinci maddedir. Kaynak bilgilerimizi arttırmada büyük bir klavuz olan böyle değerli bir maddeyi yazan prof. G. Benzoni'yi bu başarısından dolayı tebrik etmek kaçınılmaz bir görevdir.

Yrd. Doç. Dr. MAHMUT H. ŞAKIROĞLU